

СТАНІСЛАВ ШЕВЧЕНКО

БЛИЗЬКЕ Й НЕДОСЯЖНЕ

НАЦІОНАЛЬНА

Редагування і коректура Марії Овдієнко

Художник Світлана Клочко

Комп'ютерний набір Юлії Шелудько

Післямова доктора філологічних наук Юлії Булаховської

© С.О. Шевченко, 1999

© С.І. Клочко, 1999

© Ю.Л. Булаховська, 1999

Kraków 1999

Redakcja serii: Jacek Lubart-Krzysica

Opracowanie komputerowe: Ewa Nawrot

Oficyna Konfraterni Poetów
Kraków, ul. Krasickiego 18/20
tel./fax: +48 12 656-45-43

ISBN: 83-86900-71-7

Wyd. I, Format B6, Nakład 500 egz.

Skład, łamanie i druk:

Towarzystwo Słowaków w Polsce
ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel./fax: +48 12 634-11-27

СТАНІСЛАВ ШЕВЧЕНКО

БЛИЗЬКЕ Й НЕДОСЯЖНЕ

Oficyna Konfraterni Poetów
Kraków 1999

ВІД АВТОРА

Нерідко мене запитують, чому й досі пишу вірші. Скажу, що і сам собі дивуюся. Чимало літераторів, яким ще немає і тридцяти років, кажуть, що вони вже старі для поетичної творчості. У цьому, звичайно, є щось від кокетства квітучої молодості. Істина ж у тому, що старіс для поезії не тіло, а душа, хоч і кажуть – вона безсмертна. Мені 51 рік. Досі мою поезію стимулює чекання чогось незвичного, дивовижного, відчуття конкретної чи абстрактної закоханості, ще не проминулої молодості і, певно, природна вразливість.

Мене також часто питают, чому не взяв собі псевдонім, мовляв, із моїм прізвищем буду завжди у тіні Великого Кобзаря. Хоч насправді ця тінь є сяйвом, але, з іншого боку, прізвище справді викликало внутрішній супротив у деяких редакторів, неначе я привласнюю чиюсь святыню. А не взяв я псевдонім тому, що лишився єдиним чоловіком, продовжуваю чесного Шевченкового роду.

Батька я не пам'ятаю: він, повернувшись із війни, невдовзі помер – не витримало серце. Його брат помер ще раніше, у юному віці. Я довго жив у діда по батьковій лінії Івана Івановича Шевченка та бабусі, доки мати вчителювала по чужих селях і мала змогу приїздити лише на вихідні. Дід Іван був людиною дуже

обдарованою, хоч обставини життя не дозволили йому мати високу освіту. Але самоосвіта була в нього різnobічною, унікальною. Ще хлопчиком його віддали в науку до кравця в Ічні. Той швидко навчив тямущого хлопця шити, але не показував як кроїти, аби довше тримати у підмайстрах, змусити працювати “на дурняк”. Та підліток підглядав крадъкома, дійшов до уміння своїм розумом, а потім покинув кравця. Згодом збудував дім, робив добре печі. І всім у селі кроїв одяг. Став хорошим садівником, пасічником, фотографом (знімок у цій книжці – його), грав на скрипці брата, який навчався в Києві й загинув у 20-х рр. Дід першим у селі склав детекторний приймач, постійно читав Новий Завіт, історію України, поезію Тараса Шевченка, Івана Франка, Льва Толстого, Салтикова-Щедріна, Чехова, але найбільше – найрізноманітнішої технічної та спеціальної літератури. На останньому, 86-му, році життя, пам'ятаю, садив яблуньку. У мене тоді аж серце защеміло від жалю... Дід мав вроджену ваду серця, але виконував усю тяжку роботу, якось інтуїтивно, за медичними довідниками умів лікувати себе. Не пив, ніколи не курив. Був винятково благородною людиною.

Мій дід, Іван Іванович Шевченко, був справді для мене ідеалом. Подібної людини я більше в житті не зустрів. Йому і бабусі Ганні Петрівні присвячую цю книжку.

КОЛЕСО ІСТОРІЙ

Полем неміряним котиться колесо,
Полем із попелом, полем із колосом.

Котиться, ген, хуторами, столицями,
В колесі стріли і промені шпицями.

Обід на колесі все хилитається,
Небо зірками на нас осипається.

Чуються вибухи, плаче хтось голосно...
Де ж ти, Історіє, та, що без колеса?

* * *

НАЙ

Йде нове покоління,
Підцюкує давнє коріння,
Закушує губи на біль, що дратує:
Мовляв, уже місце звільнити повинні...
Полинні часи...
Може, й біс вже спустився по линві,
У колі страхіть
Він очікує щось
І, наставивши роги,
Стойть.

Най –
посередніші,
най –
безпринципніші,
най –
ненаситніші
най –
частіше
жонглюють іменами
най –
талановитіших,
най –
порядніших,
най –
стражденніших.

Так рівноважиться
 зло і добро
на шальках всевишніх.

* * *

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ВЕСНА

Сонце – то жовток,
білий світ – білок,
синь – озонова шкаralупа.

Видиво це –
наче
яйце –
рай –
це
(хоч декому й пекло).
Ми всі – в яйці.

Дзьобаєм
його шкаralупу
ракетами.

Однак
до космічного розуму
ще не проклюнулись.

Що принесе тобі світанок?
Чи радість – навстіж,
чи печаль, як ніж?
Простукав потяг:
– Настанок
піщану ту косу відріж
прощальним поглядом
від моря.
Спіши, спіши –
кохану втіш.
На Київ котять
хвилі горя!

Тремтить земна
благенька вісь,
і Кий спішить
на перевіз.

ДОРОГА

Ти, курявохвоста, завієш, заманиш, заблудиш,
Зорею присвітиш, простелешся, сонцем розбудиш.

Питати роздоріжжя не буду, бо я непитаха.
Я римами вже закільцьований, хоч і не птаха.

За овидом бачити буду я перший зажинок.
Торкнутуся моїх підошов міріади піщинок.

Прийду я туди, звідки вийшов... Не буду жаліти.
І підуть за мною поезії – пасинки й діти.

КИЯНКИ

Стали холодні ранки,
Влігся вже літній чад.
Я вас люблю, киянки,
В осені дощопад!

На парасольок барви
Пада багряний лист.
Очі – жіночі чари –
Ласкою узялись.

Грім не з небес гуркоче –
В серці моєму грім.
Очі, то ваші очі –
Спалахами у нім!

ПІД СОБОРОМ

Під собором
жінка з дитям,
як Мадонна...
Смуток в очах –
вона голодна,
сніг на плечах.
А мимо
при здоров'ї,
при тілі –
летя́ть
тіньовики.
У них автомобілі,
як броньовики.
А хто ж тоді ми?
Тінь від тіні?
Чути: такий час,
боязко вийти в сіні.
Замки – наче тріски.
Справжні замки –
страх наш носить...
А в жінки в роті
не було
ні ріски,
а жінка з дитям
захисту просить...

* * *

“Отаке-то на сім світі
Роблять людям люде!”
(Тарас Шевченко, “Катерина”)

Катерина іде світами,
На руках її – немовля.
Людство ж – дивиться теледрами,
А найближче – бачить здаля.

Катерина іде так само,
І печаль, мов тавро чола.
Ще, можливо, в часи Адама
По Вкраїні з дитям ішла.

Як удастся в чуже сузір'я
Полетіли (за бозна-чим),
Й там ітиме Святе Довір'я
Із байстрям своїм золотим.

Чи бучна, чи тиха година, –
Як провина кожного з нас,
Йде з дитям в слізозах Катерина,
Хоч би навіть спинився час.

ГОЛОС ГАРЕМУ

* * *

У темряві, як мінарети,
Стоять кипариси в саду.
Вкрайно, ріднесенька, де ти?
В яку ж я попала біду!

На башті стоять Соколиній
Дозорці, неначе хорти.
По стежці твоїй тополиній
Мені вже ніколи не йти.

Обкурюють тут фіміамом,
А брови наводить сурма.
Не стрінуть ні тато, ні мама...
Нешчасна я, серцем німа...

Той голос летів хмаровійно,
З минулих віків його щем...
Чи чуєш його, Україно?
Чи бачиш сучасний гарем?

Кажуть, чорт у надземному пеклі
Гірший чорта в підземному пеклі.

Чорт підземний підсмажує винних –
Чорт надземний катує невинних,

Виставляє незриму завісу,
І молитва прислужиться бісу.

Пішов Данте по пеклу земному –
З півдороги вернувся додому.

28/9/912

* * *

З книжок він так знає Місяць,
Неначе усі медалі,
З якими дідусь на свято
Далеку війну згадає.

А дівчина уявляє:
“Де зорі шляхи мережать,
Висять у землі на вухах
Супутники, мов сережки”.

Вдивляються двоє в небо,
Здається життя їм вічним.
Кус невтомна зозуля,
Роки до світання лічить.

А нелюди мор готують
На тих, що сидять обнявшись,
І ще й на зозульку сиву –
Майбутні літа відняти.

Літають космічні гості
Над нами і кажуть сумно:
“Контакти з людьми небезпечні,
Істоти ці – нерозумні”.

БІЛЬШТЬ

Не кричіть у трамваї, де стовпище,
На бабусю: “Сиділа б дома!”
Може, в неї хатина нетоплена
Чи смертельна душевна втома.

Знов жіночі обличчя змучені,
А бульварщина в сексоблуді.
Ми, як вівці, лихом приручені...
Та не лайте Пастиря, люди!

ДРУЖИНА АСТРОНОМА

Світло ллється вже від сивини,
Шістдесятє осіннє – “кру-кру”...
Від печалі, здається, помру –
Знову тільки фантазії, сни.

Для ілюзій минули роки,
В тебе здібності є, може, й дар:
Гороскопи за гроші б складав,
Ти ж – досліджуєш кляті зірки.

Цілу ніч роздивляєшся Марс,
Чи змінились червоні краї?
Це не змінить нічого для нас,
Бо життя вже немає – в сім’ї.

– Щось міняти в собі – вже старий...
Чи ілюзії раб, чи мети?
Доки зірку нову не відкрив,
Мені щастя ніде не знайти.

ДОБРОДІЇ

Громадянин “ес-ер-ес-ер”
Чи ти уже сеньйор і сер?
Чи вже до містера доріс,
Як гроші в банк швейцарський вніс?

Хоч і високий в тебе чин,
Не городи собі лиш тин.
Спитають, що ти за один –
Скажи: “Вкраїни рідний син!”

Ні, не сеньйор, джентльмен чи сер,
Не містер грошових афер.
Для України ти не вмер,
Про матір пам’яті не стер.

І мову ляк не відібрав,
І свій народ не обікрав.
Якщо такий насправді ти –
На віки вічні ми брати.

Ми не якісь пародії
На містерів, сеньйорів,
Добродії, добродії
Ми в радості та горі!

ОГОЛОШЕННЯ

Громадяни!
Утримайтесь від їжі! –
аби не вмерти
від радіації,
кастета дебіла,
зашморгу вбивці,
а вмерти всього лиш –
голодною смертю.

Громадяни!
Утримайтесь від кохання! –
Аби не вмерти
від СНІДу,
ревнощів
та інших лих,
пов'язаних з інтимом.

Громадяни!
Утримайтесь
від свого народження.
І ви будете справді
щасливими.

СТЕРЕОТИПИ

Не стереотипи, а лиш плоскотипи –
Ці схеми всіх рішень у вас на столі.
Виносити звикли нам творчі вердикти
Безапеляційно, ви ж тут – на чолі...

Пробачте, що вашу порушив богему,
Дмухнув, як на попіл, на зоряний пил.
Свій вірш увімкнув, що не входив у схему:
Як лампочка, він засвітив і сліпим.

БЕЗЛАД

Голова, мов сізіфів камінь,
бо дурного занадто галасу.
Обхоплю обома руками,
не віддам голівоньку хаосу.
Краще вже віддати повії,
ніж цьому повійному хаосу.
Стрів чужі ошукані мрії –
Швидко зняв капелюха пафосу.

* * *

Від Бога:
не вкрадь,
не вбий,
не осуди...

Хтось відкидає
частку “не”
й повторює:
“Спочатку було
Слово...”

* * *

Є ТАКІ ЛЮДИ

Нерона величав і славив Рим –
Співцем він був середнім, але знаним.
Проте найбільше “програмів” отим,
Що став у деспотизмі незрівнянним.

Нерончики спішили – у митці,
Митцям уже кортіло – у нерони.
Найбільша слава – це митця корона,
Та й скіпетрик-перо свербити в руці.

Чому на музах ті страшні рубці,
У храмі їхньому такі крихкі колони?
Нерончики тусуються – в митці.
Нові митці тусуються – в нерони.

Вони можуть простити кату,
Ліберальними славні звиходами,
Не прощають, проте, таланту,
Не дають йому вільно дихати.

Підштовхнуть у сиру землицю,
Як ідуть за посаду виторги.
Потім скажуть: “Прости, провидцю...”,
Сльозу пустивши на цвінтари.

ВИХОР НА БЕЛЕБНІ

* * *

Лукавий водить нас по лабіринту,
Лякаючи пустелею і катом.
Нема Мойсей... Тільки мрево ринку.
Десь дах тече, та криють – тільки матом.

* * *

П'ють “на коня”... Чи вже – “на барана”?
Знесилюється rozум чи душа?
Не видавити все блюзнірство дня,
Як ржаву кров од порізу ножа.

* * *

Одні – слуги Божі,
інші – слуги диявола,
ще інші – служителі культів системи.
Чи є знаменитості –
вільні?

* * *

Не буде народ великим
злодієм у законі,
а майбутнє степом диким,
де гарциують чужинців коні!

* * *

Де душа байдужа надто,
Хоч і щира вона, й щедра,
Виростає народ-натовп,
Виростас народ-черга.

* * *

Є люди, схожі на метеликів,
які нанизані на вістря (цивілізації)
і проспиртовані
для пекельного гербарію.

* * *

Мазунчика ледь не з шкільної парті
Прирівнює лакуза до Петrarки.
І графомана в ювілейні дати
Він величав: “Це сучасний Данте!”
Наславили, наслинили до лиха
Таких малих серед таких великих!

* * *

Хай відійде в минуле відлуння руїни
І непорядності, і невірності,
Коли українець – за межами України,
Коли українець – за межами бідності!

ЛЮДИНА-ФЛЮГЕР

Він часто мовив солодко й сусально,
Збиваючись на лестощі, фальцет.
Тепер він пнеться, щоб парадоксально
Їжачився, гримів авторитет.

Тепер до самописок, як до ратищ,
Він кріпить вирок на м и н у л и й час.
Але ж майбутнє може відшуратись
Так само однозначно і від нас!

ПЕЙЗАЖ

Стойть верба у воді,
на вербі –
гніздо на гнізді.
Стойть вода,
як біда,
стойть нова
артіль молода,
оре – одна конячка.
Пар...лемент...
Парламент
вороняччя.

КІЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ

ГОРЕ

Є Гелікон у нашої освіти,
Тому і слава предків не вмира.
І руки діток тягнуться, як віти,
Як віточка до сонця, – до пера.

Освіта й світло – в них єдиний корінь,
Освіта й світло – в них єдиний дім,
Де дух козацтва ріс на Геліконі,
На Геліконі київськім моїм.

Цей Гелікон духовний – на майдані
На Контрактовому – з каштанів визира.
Це академія, це світоч, Богом даний,
Це мудрість та, що світиться з пера.

Стойш, смаголиця,
В осінньому лузі,
І місяць – твій лицар
У срібній кольчузі.

А де ж твій коханий,
Коли виглядати?
Веселий механік
Пішов у солдати...

А прийде коли вже?
Як ніжно він пестив...
Осіння калина
Горіла, мов перстень.

За тридев'ять далей
Озвалися доли:
– Ще прийдуть медалі,
А любий – ніколи.

Як за перевали
Упали тумани,
Вбили коханого,
Вбили душмани.

БАТИЙ ПІД КАМ'ЯНЦЕМ

“Позаду села висічені, голі:
Послугували меч і лук отут.
А місто це – неначе кістка в горлі,
Що не дає Вкрайніу проковтнуть.

Воно здалеку – наче на долоні,
Але довкруг підкововою ріка,
Яка тече в глибокому каньйоні,
Тож перемога буде нелегка.

Та чи й можлива?! Бо підійдеш близько –
Вали повиростають і рови.
Стріла із висоти, з бійниці блисне
І кожного приколе до трави.

Там розмовляють мелодійно, м'яко,
І сила є, і мудрість є у них,
Бо теслі, гончарі і кожум'яки
Ще й сіють хліб на схилах кам'яних.

У них своя там церква на майдані,
Вони іще при їжі, при воді...
Ох, оці мури, мов замки кайданів,
Дорогу прикували всій орді...”

Батий мовчав, не проронивши й слова,
Не повернувши навіть голови,
Бо він по світ увесь ішов на лови,
А радник цей лепече: “Там рови...”

Вагається і мнеться: “Може, відступ?..”
Батий так не залишить Кам'янець.
Підкоп не допоможе? Значить, підкуп! -
Немає проти підкупу фортець!

* * *

СПОВІДЬ ПЕРЕХОЖОГО

Ми раді, що так радо сміємся, –
Такі вже запопадливі до втіх,
І, як барон казковий, за волосся
Самі себе піднімемо на сміх.

В майбутньому ми впевнені незмінно,
Та за фуршетами до усіляких дат
Не відлети, благаю, Україно,
У найми – чужих діток доглядать.

Працюю – не платять.
Шукаю роботу.
Чвалаю Хрещатиком знову.
Фотографи перші
мені заступають дорогу –
увічнити хочуть
мій відчай.

Члени сто першої секти
у янгельських шатах,
з брошурами
вказують шлях
до спасіння.

Гасла сто п'ятої партії
вкотре
самі зупиняють:
якась особлива крикливість
і несмак у стилі.

Шукаю роботу...

Із течками
всюди особи якісь
пропонують мені
чергове Ельдорадо
за власний рахунок.
Рахунків – не маю!

Шукаю роботу – де платять!

* * *

ДІТОЧОК

Я був, як лід, а став, як річка тала,
Щоб вийшла пара – дух усіх основ.
Душа не спала – виходу не мала
В азарт чи пристрасть, віру чи любов.

Душа є в кошеняти й пташеняти,
Але в безмежжя виходу нема.
Та й людям не завжди дано піznати,
Що справжня вічність, світло чи пітьма.

Бо й вихід є, що заведе в безвихід
(Ножеві кров солодка, а не хліб).
Як світ не зміниться, несамовитий,
Я стану знову, наче крига-лід.

МАСКИ

Як ви невидимо й майстерно
Завжди вилущуєте зерна
Всіх наших помислів, думок,
Щоб розтоптати під свій крок!

Зібрати компромат – готові,
Зловити – навіть на післові...

Вчите своїх ви діточок:
“Шевченко був лиш козачок!”

* * *

ІПОДРОМ

Епоха з печальними звихами,
Поети у ній – не свої,
І все ж перехресними римами
Освятяться стіни її.

І брейкери прийдуть із лохами,
Й платівок усі крутії
У храм, що збудований строфами,
Думки освятити свої.

Коли ще це буде – не знаю,
Але я діждусь тих часів.
Крім слова, нічого не маю
Майбутнім часам на засів.

Пливе іподром, наче повний пором,
По хвилях бурхливого часу.
Чи ваше життя перевернеться дном,
Чи підете радісно в касу?

Ви так не хвилюйтесь, ви мужній, крутий,
Казала ворожка – щасливий.
Буланий летить, а за ним – вороний,
А десь, як туман, – коник сивий.

Та ось ви програли... Візьміть собі бром.
Сльозу свою витріть на вії.
Візьміть себе в руки, бо це ж – іподром,
Тутпадають коні й надії.

Ви заборгували знайомим усім
І цінні розпродали речі.
Програли на скачках сьогодні свій дім –
На долю поставте, нарешті!

Поставте, нарешті, на коників тих,
Які подолають дорогу.
Поставте майбутнє ви – на молодих,
Що вирвуть і вам перемогу.

ВИБІР ВОЖАКА

Здалося, шпильку-невидимку
Зронила осінь в небеса,
І розплелася її дивна
Червоно-золота коса.

А шпилечка все нижче, нижче
Петляла серед хмарних круч.
І вже над сірим картоплищем
Озвався журавлиній ключ.

Увесь тремтів, переливався –
Хто ж це птахів переставля?
Не схоже на весільні вальси –
Взялася інеєм земля!

Та потемніла позолота,
І стала шпилечка струнка...
Неначе першого пілота,
Птахи обрали вожака.

МОДНОСТЬ

ІВАН МАЗЕПА

Ніс юнака шалений огир степом,
І смерть ось-ось уже махне з плеча...
Був до коня прив'язаний Мазепа
За те, що знадив кралю шляхтича.

Був до стовпа імперського прикутий
Прокляттями – пішов проти Петра...
Вкраїні досі не дає заснути
Його зоря трагічна і журा.

* * *

БІЛЯ МОРЯ

Ці дивні сни...
Питаю: хто я? де я?
Можливо, мишка
з відиків Діснея?
Чи каченятко
у смішних підтяжках,
чи та, що вже складає
вірші, пташка?
Чи я тепер
лише листок
на вітрі,
а голос мій
співає у трембіті?

...У снах моїх
розкошували груди.
Не поспішають сни мої
у люди.

Ти зверхнью на море дивишся...
Воно одне,
а в тебе двоє
очей-морів.
Не кажи мені:
“Колись ощасливишся...”
Не ламай у гордоцах брів!
У мороці дум,
у їхній мороці
ішов – і тебе зустрів.
Сказала, що я
обпікся на сонці!
Від погляду
я згорів!

* * *

ВТОРІ ДІЛЫ

* * *

Вже очі жіночі
під сітями вій
все кличуть і кличуть
жадання;
вже голос жіночий
шепоче:
“Ти мій...”
і від нетерпіння –
ридання;
вже руки її
пестять перса свої,
бо так заливаються
тут слов’ї,
що витерпіть це –
неможливо...

Незбутня жаго,
ти щаслива!

Сказала:
“Можливо, я грішна,
але тобі діватись
куди?
Веди,
де ласка горішня,
на гребені хвиль
веди!
І море відкрилось нам
для втіх,
і сонце червоне
в нім тоне,
і біла піна
стегон твоїх,
і сміх,
що солодко стогне...

* * *

Як жаль ї... Любов – неначе порох
у ватру – кину й німо засумую.
Полин гірчить у грудях і у горах,
але тепер самотній не тому я,
що відрікаюсь від красунь засмаглих, –
вони мою ілюзію ще тішать.
Ні... Душу й тіло я поклав на ваги
небес...

Почув: “Пора тобі мудрішати!”

ДИКИЙ ПЛЯЖ

(на березі Чорного моря)

Її вуста –
смакують персиком.
Його думки –
прикуті персами.

Тут хлопці –
голі королі –
їм кажуть це.
Дівчата –
принцеси не на горошині –
а на камінні,
де і лице,
і все,
і все –
у поглядах і у промінні.

І спини червоніють
місцями
від залежаності,
і дівочі трикутники
темніють,
мов стяги
особистої незалежності.

ЩО НАС РОЗДІЛЯЄ

Ігор Гайдук

(з пропозиції Ігоря Гайдука)

Між нами щоночі
зорі світів,
між нами щоднини
хвилі морів
та ще телефонів
розвійницький свист –
це вітер прорвався
крізь падолист.

Далека, привітна,
ти квіт і вогонь...
Між нами ще відстань
моїх сивих скронь.

* * *

Кохання на березі моря
змивається, наче засмага.
Змивається хвилями часу
кохання на березі моря.
Але коли смерть покохає –
не змиється хвилями часу,
пливе вона хвилями часу,
які розпізнати не можна.
Кохання на березі моря –
солодка та мить і щаслива.

СОН ПРО ПЕРШЕ КОХАННЯ

* * *

Мені перше кохання наснилось,
Як у поїзді з Krakova їхав.
Скільки років уже проминуло,
Як писав на снігу: “Я кохаю...”
Білий вірш отої перший – найкращий
Із поезій, написаних мною.
В ньому літери стали водою,
Кожна крапка росинкою стала
На червоних і білих трояндах...
І збігає, збігає, збігає
Все життя за тією водою.
Я не знаю, навіщо ти снишся
І чому садівник таємничий
Бруньку спогаду з серця зрізає
І до сну мені щепить зимою,
Адже різні в нас колії долі,
Нас розводять усі семафори...
Ти у краківськім поїзді снилась.
Але вдома не снилась ніколи.

Т. Б.

Неначе під маленьким дахом,
під парасолькою ми вдвох.
Шугає в мене серце птахом,
і в тебе серце: тьох та тьох...
Не захищають навіть клени –
високий літній день намок.
Світ чисто вимитий, зелений,
росте м'який, пухнастий мох.
Поміж дерев мошва літає,
кружляє радісна мошва.
Чому вона не намокає?
На світі творяться дива!
Мошва тримає парасольки! –
і має дім, де сотні брам.
Таке мале – не бачить сокіл,
а де вже – нам...

ЗІРВАНА ЛІЛЕЯ

Срібна птаха все літає
Та й над пам'ятю моєю.
Серце б'ється, калатає
Диво-дзвоном над землею.
Срібна птаха все літає,
Крик "люблю" летить за нею...
Коли крила розгортає –
Птаха схожа на лілею.

Птаха на лілею схожа,
Що росла серед латаття.
В пристрасті зірвав, о Боже,
Символ чистоти і щастя.
Що мені до твої квітки,
До ріки – її колиски?
Зрубано вже верби-свідки,
Де побачились колись ми.

Я зірвав її для того,
Щоб тобі подарувати.
Що зів'яне так раптово –
Звідки міг про те я знати,
Що кохав її лиш вітер,
Пестили тремтливі хвилі?
Та зів'яле в цьому світі –
Оживить лиш Бог у силі.

Може, й справді я, невдаха,
Лиш тепер прийшов до тями
Й непроста літає птаха,
Нерозлучна з небесами,
А лілеї бачу душу,
Що зірвав я без вагання.
"Так, чи ні?" – питаю скрушно,
Але хвилиться мовчання.

Хвилиться воно рікою,
І травою, і гілками,
І зажурою легкою,
Нероздільною з думками.
Крила птахи хмарка пестить,
Та гніздечка в ній не звити.
Срібна птаха – вже як хрестик
Для незнаної молитви.

КВІТИ НА КОНВЕРТАХ

Спинилась в дорозі доля,
назад не вертають роки...
Збудуйте машину часу,
прошу, зробіть відкриття,
верніть мене на хвилину
у двадцять неповних років,
де перше мое кохання,
як диво мого життя.

Усміхнені і тремтячі
листи обпікають руки.
Не можу досі забути
ті очі сині, ясні.
Мов світло зірок далеких
дійшло до кордонів муки,
розданув папір туманом,
з'явилася вдалині

тонесенька, в білім платті,
ось-ось прибіжить городом...
Які ми були багаті
в отих вечірніх зірках...
Волосся взялося снігом,
Та серце не стало льодом,
Цей спогад ніжно хвилює
Мене у зрілих роках.

Якими іти стежками,
щоб десь випадково стріти,
затримати тільки погляд
і мовити лиш “прости”?
І сад, і життя – зів’януть,
але не зів’януть квіти
на тих голубих конвертах,
в яких збереглись листи.

ЗУСТРІЧ

Здавалося, в собі перегорів.
Не відав я: те полум'я не гасне,
Що почуття засвічує прекрасне,
Мов сірничками, кінчиками брів.

Знов полум'я метнулось через рів
Розлуки нашої з минулого в сучасне
І затремтіло в нім несвоєчасне,
Як я тебе на велелюдді стрів.

Ти йдеш світами – рідна й не моя,
Твого волосся тиха течія
Судилась не мені – знімати втому.

Отак принадна вранішня зоря
Опівдні вже – невидимо сія,
Та є вона – і щастя same в тому.

ХУДОЖНИЦЯ СВІТЛАНА КЛОЧКО

Як тихо водить пензликом вона!
Так дихає кохання тайна,
Коли торкає пальчиком тремтким,
Волоссям огортає вас м'яким.

Як тихо водить пензликом вона!
Пелюстки яблуневої луна
Торкає так засіяну ріллю,
Немов шепоче їй:
“Люблю... люблю...”

Анатолію Горчинському

Хмеліла не вина іскриста чара,
Не зілля-заклинання чаклуна.
В маestro у руках була гітара –
Його коханка вічна і жона.

Слов'янську добруту богині Лади,
Безсмертного кохання заповіт
І пелюстки червоної троянди
Дарує Україні стільки літ!

І срібна нитка бабиного літа,
Здається, у гітарі – як струна...
Гітара лиш одна така на світі –
Тремтливо-тиха, лагідно-сумна.

Маestro грає! Він в ті мигі – рідний
Дощам, сніжинкам, людям, солов'ям.
І поспішає, наче день погідний,
Неначе став мелодією сам.

Був я в далекій стороні –
Тепла лишалося так мало...
І рідний край наснівсь мені:
Мов на березовій струні,
Зелене листячко загralo.
Вишневий квіт, неначе дим,
Поплив над садом з ластівками.
Яким я юним там ходив!
І молоко, наснілось, пив
Із теплих рук моєї мами.

ВОСКОВА ПЛЮЩИХА

Ця дивна воскова плющиха
Росте на підвіконні в мами.
Удень сором'язлива, тиха,
Але як пахне вечорами!

Звисають квіточки-гірлянди –
На кожній крапля-діамантик.
Метелики сідають радо
На тих квіток солодкий бантик.

Запилення? Чи це кохання
Нічних метеликів і квітів?
При зорях-місяці вінчання...
Вони – цілуються, помітив!

А вранці у росі умиті
І обережні на вітрах
Летять метелики молитись:
Є бог у квітів і комах...

ОРХІДЕЯ

В ніжності моїй невисохлій стойть
Орхідея на межі тисячоліть.
Залишилася межа від лемеша,
Та межа – моя душа, моя душа!

І метелик не сідав на орхідею,
Бо не бачив таке диво над землею.
На вкраїнських наших межах будяки,
Ще кульбаби, моріжок, соняшники!

Орхідеї нам привозять з-за кордону,
Але цю я не віддам і за корону
Королівства за далекими морями...
Орхідея та – любов моєї мами.

В ніжності моїй та квітка назавжди –
Оберіг від ворожби і від біди.
Де б не мандрував, не плавав де я, –
Не зів'яне диво-квітка орхідея.

* * *

ДЕНЬ ПОМЕРЛИХ У КРАКОВІ

Чекає мати голос мій у трубці,
Ворушить безпорадно телефон.
Полінця вогкі ледь горять у грубці,
Щось варить їй благенський той вогонь.

А на столі стоїть букет жасмину,
По вінця в банці свіжої води.
Я бачу те, я голос чую: "Сину!",
Хоч омертвіли кляті проводи,

Хоч легше додзвонитись у Варшаву,
Ніж у село чернігівське мое.
І хоч у грубці усе менше жару,
Тепліс – вже зв'язок між нами є!

Зв'язок по зорях, як сади в дрімоті,
По імпульсах розсіяних вогнів.
У радості вони чи у скорботі –
Несуть останні вісті про синів.

Йду каштанів алеєю...
Світить листя печалями,
і свічками, й лампадами,
і всіма проминаннями.

Мов на прощі у Києві,
день спокути у Вавелі.
Чути – моляться польською,
розмовляють англійською...

Йдуть до Слова Господнього,
до сім'ї королівської,
я ж – до гробу Міцкевича
і до гробу Словацького.

Їх у склепі підвальному
Нижче всіх усамітнено –
із хрестами важучими,
мов хрещатими долями.

Світлий хрест у Міцкевича
Й чорний хрест у Словацького,
Хоч обидва осяні
Були світлом поезії.

З королями розділені
за життя й після смерті вже,
два поети-суперники
в смерті – з'єднані вічністю.

ДВІ ЕЛЕКТРИЧКИ

I

В електричці “Варшава – Познань”
Я лечу над власним життям.
Відпочинок у зручній позі –
Із собою тут сам на сам.

За вікном по літові тризна,
Чисті видолки і гайки,
Такі ж верби, така ж калина,
Як у нас, і грядки, й садки.

З висоти – дахи черепичні
І костьолики вдалини.
Хоч і затишно, та незвично –
У купе усі мовчазні.

Кожний сам на сам із собою...
І гадав у хвилини ті,
Що є сутністю, що є грою
У сьогоднішньому житті.

II

В електричці мой “Київ – Ніжин”
Рюкзаки, валізи, мішки.
Хлопці сало (до чарки !) ріжуть,
Навпіл – ніжинські огірки.

Сапи, коси везуть на дачі,
Анекдоти і жарти скрізь.
Немовля, буває, заплаче,
Хтось кричить: “На ноги не лізь!”

Знов дискусії політичні,
І бідак, неначе міністр,
Все наводить факти незвичні,
Розкриває епохи зміст.

Продають брошури, газети,
І шкарпетки, і пиріжки.
Про життя своє по секрету
Одна одній мовлять жінки.

Щоб пізнати життя, достатньо
В електричці побути цій...
Тільки слухати і мовчати,
Й за перо хapatись мерщій!

ПАМ'ЯТІ ВЕСЛАВА КАЗАНЕЦЬКОГО

Вже осінь доторкається чола,
А день стойть, мов човен, та без весел,
Що в імені твоїм сріблились, – «Веслав»,
Лиш срібло смутку хмара принесла.

Тісним був одяг...
Світ був замалий! –

Душі, що відчувала спрагу слова.
Усміхнений, просонцений, незлій...
Навіщо ж смерть дочасна і раптова?

Як ти любив життя вродливий квіт,
Шукав натхнення в незнайомих лицах!
Але вже так ведеться, доки світ:
Вдаряють у високе блискавиці.

В тобі ж – були високими душа
І тіло; і натхнення невспуще
В поезії відбиток залиша
Непроминущий: сущий та грядущий.

На цвінтарі однакові хрести
І плечі друзів у журбі похилі.
Свічу на вітрі хочу донести,
Поставити у тебе на могилі.

Тебе нема, та голос не затих,
Що виповів у віршах біль високий.
Поетів плащ із досвітків тремткіх
Ти не міняв на слави парасольки.

Поезія твоя – мов благовіст,
Що відкриває істину глибоку,
Неначе з райдуг вистелений міст
Із Києва мені до Білостоку.

У віршах твоїх легко так лечу...
Хоч смерть прийшла до тебе передчасна,
Все ж запалив поезії свічу
Правдивим серцем. І вона – незгасна.

СВЯТО ПОЕЗІЙ

У костелі в Гоголіні
лунали вірші
різними мовами:
поезія – теж
Божий дар.
Від віршів
лилось проміння
на віттар.
За кілька хвилин
лунав орган:
Бог – один...
Бог – один...

* * *

Хвилини полинули
за гори-долини.
Години полинули
за моря-океани.
Століття полинули
в галактичні тумани.
А вічність – туди,
де кінчається навіть безмежжя,
від світів невидимий дим,
нездоланні для людства вежі.

* * *

Нічого не приборкують роки...
У млосному чеканні та жаданні
В ілюзії чуттєвім океані
Жінки пливуть – немов материки.

Нічого не навчили нас роки –
Любов дорожча і за хліб насущний.
В купальській ночі пристрасній, темнющій
Пливуть коханих золоті вінки.

* * *

Як ішов я на світло дівочих облич,
Всі весняні потоки стікали з узбіч.
І потоки проміння стікали з узвиш,
Як ішов я на світло дівочих облич.

З рясту, з пісні, із юної пристрасті, де ви?
Як тужавіли перса й бруньки на деревах,
Клени в парк нам давали зелені квітки,
І недійсні були всі торішні листки.

Я прийду – проміняю на спогади дійсність
І минуле кохання обрамлю у вічність.

МЕНЕ ТРИВОЖАТЬ ЮНІ ВЕСНИ

* * *

Я знов під наркозом зими –
Операція пам'яті нині.
Срібна свічка тополі димить
Незгасаючим полум'ям синім.

У білих халатах поля –
Мої лікарі і медсестри.
У пам'яті довго болять,
Пробиваючись проліском, весни.

Хотів їх забути давно
І спати вночі непробудно,
Та весни шумлять все одно,
Як сон заколисує груди.

Бо пісня найкраща тоді
Лунала на річці у вербах.
Наш човен летів по воді,
Неначе на крилах, на веслах.

Де пісня кохання дзвінка?
Шукаю у пам'яті гrotах...
Але стереже осока
На веслах посріблени ноти...

Минулого незмірно жалко...
Вже грудень доторкнувся губ,
А зорі билися на скалки
І мерехтіли на снігу.

Минув травневий серця стукіт,
Жаги гучний купальський грім...
Гілки, скоцюблені від муки,
Нічного холоду й розпуки,
Гілки – для подаяння руки –
Тепла просили в ліхтарів.

* * *

Окріп почуттів цей – занадто крутій,
Вуста обпалив і дістав до серця.
Від безвиході слова, його німоти
Кулачок твій під мокрими віями терся.

Одне в нас, на жаль, а не кілька життів,
Та як не страждати – цього я не знаю.
Надто крутій цей окріп почуттів,
Де сльози – міцна заварка до чаю.

* * *

Хоч серцем чистий, як ніколи,
Та гріх несеш тяжкої миті:
Не хочеш ти чийогось болю
І серце каменем розбити.

Знайти б лиш вихід з лабіринту.
Де нитка Аріадни, де?
Зумів два серця прихилити,
І кожне – жде...

ТРЕТИЙ ЗАЙВИЙ

* * *

Ти третій зайвий...
Гра, мов у дитинстві.
А може, це від неї йде луна?
Прилине, як вина, і серце стисне
Ота невідворотна зайвина.

...І лиш дві тіні, схожі на спагетті,
Тобі зраділи:
“Друже, постривай!
Немов повітря, нам потрібен третій.
Три гривні лиш на складчину давай...”

Ця таїна – мов темний льох,
Де двері морені, дубові,
Якщо серця одразу трьох
Палають в пристрасті-любові.

Ніщо в тій пристрасті тепер
Життя, ганьба, посмертна слава.
О, дайте, дайте револьвер! –
Яка розбурхана уява.

Лише дуель розсудить нас –
За кого Бог, за кого чорт!
Хай буде справжній бій, не фарс,
Хтось випаде з життя за борт!

Один з них – вистрелив у друга,
Промазав, хоч сказав: “Умри!”
Тоді, не вистреливши, другий
Кивнув: “Бери її. Бери.”

Людину вбити він не міг.
Йому шмагав обличчя вітер.
Та душу він свою зберіг,
Кохання втративши навіки.

* * *

Ти вітру на поталу
Підставила лице.
Ти пташка, що попала
У моє сильце.

У мене жаль до болю,
Кажу: "Лети, лети..."
Відповіла: "Ні, воля
У мене – тільки ти".

Найлагідніша в світі,
Моя молитва й проща! –
Прекрасна в юнім квіті,
Та час вже ловить в сіті
Тонких печальних зморшок.

* * *

Відходить дороге лице у тінь,
У зморшки, а колись вас хвилювало...
Відходить осінь золота у тлінь,
У вирій, де життя завиравало.

Приходить дороге лице у сон,
Але, на жаль, зникає до світання.
І листя знову зеленіє з крон,
Та вже не вам заклечує кохання.

* * *

* * *

В нашім коханні – маленька шпарка,
Тікає тепло від нього.

Тремтить в руці нервово цигарка,
Ця шпарка, мабуть, надовго.

Вагання моє – неначе мана,
Жалю розплавлена магма...
“Женися, у тебе давно сивина”, –
Зітхає щовечора мама.

Замерзло кохання в зимові дні,
Тікає тепло від нього.
Заклеїмо шпарки всі – у вікні,
Але в коханні – незмога.

I. M.

У сні покликала мене
Так ніжно, так печально.
Назвала лиш ім'я одне –
Відлунилось астрально.

А місяць смуток жне і жне,
Бо місяць – серпик-серпень.
Ти в сні покликала мене,
Але не словом – серцем.

РАЙСЬКІ ЯБЛУКА

Ми рвали райські яблука у серпні
На схилі в Ботанічному саду.
Те згадувати солодко й нестерпно –
Сюди збирати спогади іду.

Як важко пересилити вагання,
Та, мов закляття, шепотів я знов:
“Піди раніш від мене, ніж кохання,
Піди від мене швидше, ніж любов”.

Ми рвали райські яблука на Спаса
В густім тумані – наче в молоці...
Сьогодні ж я прийшов сюди невчасно –
Немає і листочка у руці.

Твоє мовчання – мов снігів мовчання,
Один лиш я іще не охолов.
Пішла раніш від мене, ніж кохання,
Пішла від мене швидше, ніж любов.

ЖУРИНКА

– В трикутник любові не вірила,
Бо вірила: ТИ, тільки ТИ...
Тепер відлітаю до вирію.
– Журавко, Журинко, лети.

– Лишайся щасливим із іншою,
А я полечу без мети.
Не буде молодша вірнішою...
– Журавко, Журинко, лети.

– Жінки не вертаються з вирію,
Як птиці з осінніх пожеж.
Та з серця минуле не вирву я...
– Журинко, лети, не бентеж.

– Тобі вже махаю хустинкою,
Неначе крилом з висоти.
Навіщо мене звав Журинкою?
– Журавко, Журинко, прости.

БІЛЯ ШКОЛИ

Ми зустрілися вперше тут після
Випускного шкільного дзвінка.
І пішли, де розкручує пісня
Архаїчне крило вітряка.

Скільки літ... Ми зустрілися так пізно...
Як ховались колись від дощу
І промокли раптово – наскрізно,
Шепотів: “Не пущу! Не пущу!”

– Я одружена вже з агрономом,
Завітаємо, хочеш, на чай?
– Ні, – хитнув головою по тому, –
Я не хочу нічого, прощай.

У ЗЕЛЕНИМ ТЕАТРІ

У зеленім театрі плачеш,
Догоряє слюза поволі,
І я хочу в очах побачить
Кінострічку твоєї долі.

Але в тебе глибокі очі,
В них гублюся, немає дна...
То ж про долю спитати хочу:
Відчуваю – вона сумна...

Засинає дочка маленька
На тендітнім плечі твоїм.
І несеш ти її далеко –
У чужий і високий дім.

Лиш вона тобі справді рідна.
Її батько – в іншім житті.
Каблучків твоїх луни – срібні,
А всіх інших – не ті...

МЕТАМОРФОЗИ КОХАННЯ

Кохання мого ще невтолена спрага
Невспуща, мов хвиля морська.
Як від помаху палички дивного мага,
Хвиля в пам'яті сонній моїй виника.
Більша, менша, темніша, світліша,
З волосся пучком, що від сонця спада...
Міняються форми, вона щораз інша,
Та невідворотна, мов щастя-біда.
Вона пригортає, шалено ласкає,
Лишає солону слізку на щоці
І в ранок від мене постійно втікає –
На березі мокрих образ камінці.
У звивах жіночих з'являється хвиля,
Вже стала клубочком у горлі мені.
Звільнитись від неї – то марні зусилля...
О, скільки кохань пережив я у сні...

НАДТО

Надто високий –
зайняти високу посаду,
надто худий –
надуватись поважним,
надто печальний,
аби блазнювати,
хоч вигідна роль –
щедро платять за неї
вельможі,
надто м'який –
перейти Рубікон,
надто чуттєвий
в захопленнях
і неуважний
помітити вчасно
тенета-жадання.
Звільняюся –
думкою-мукою:
не нігті ламаються –
доля.

* * *

ОГОДИ

* * *

Ця пристрасть наша схожа на міраж,
Що спрагому з'явився у пустелі.
Кажу собі: "На шальках думки зваж!"
Та шальки захиталися до стелі.

Розлука – це ще більша порожнечा,
Пустеля, Торічеля пустота...
А шальки вже до неба хилита –
І зближення страшне тепер, і втеча.

Пестити тіло твоє –
все одно,
що стирати пастелі живої картини.
В іконостасі
осіннього лісу
тебе я залишу святою.
Не ряст
ми топтали з тобою,
а листя прощальне.
На побачення наше,
на жаль,
запізнилися долі.
Ти тільки в уяві
дружиною станеш моєю.

* * *

* * *

Стає трагедією
те, що було грою,
що овидом було –
стає межею,
де вибір
поміж
пристрасню й любов'ю
є вибором
між
тілом і душою.

Твоя любов,
трянда-рододендрон,
засушена чомусь
між сторінками.
А пристрасті – то тільки ксеро, ксеро,
то копії,
що робить біс віками.

I

Запрошуваю я вас на квіт
У наш травневий ліс.
Без вас немилій був цей світ,
Немов попутав біс.

Тепер запрошу на сніг
Розгублених сивин.
Вклоняюсь низько вам до ніг
За біль моїх провин.

II

Така біда, така біда,
Та хто ж хотів
Руйновища цього гнізда
В час холодів?

Я, може, зопалу, і сам
Десь руйнував чуже.
Цю жінку – птаху моїх драм –
Хай небо береже.

ГУСИ ВРЯТУВАЛИ

Можливо, гуси врятували Рим,
Високого польоту гуси дикі,
А свійські гуси, тлусті та велики,
Здається, не прославились нічим.

— А може, це насправді і не так? —
Мені чомусь подумалось раптово.
На нас той самий еськає гусак,
Неначе хоче вимовити слово!

Той самий, коли йшли ще в пальтечках
Дитячих... Де й тоді — зустрілись нині!
Усе-усе змінилося в роках,
Гусак лиш той, і небеса ті ж сині...

Здається, навіть кору осокору
Змінив минулий час і почорнив.
Я не впізнав ні саду вже, ні двору,
Осушеної річки, луків, нив.

Я не впізнав столітньої діброви —
Рубають і в Німеччину везуть...
Сусіди, у яких були корови,
Тепер ледь спромоглися на козу.

Запитую: “Ну, як живеш, земляче?”
“Сини — нічого, а вже ми так-сяк...”
Все в змінах... Та лишилися, однаке,
І небеса ті самі, і гусак!

Точнісінський! Неначе його вчора,
Затятого, лозиною гонив.
Було мені сім років у ту пору,
Здавався світ калейдоскопом див.

Гусак не Рим, а спогади глибинні
Порятувати гелготом зумів!
І ожили в мені світи дитинні —
Ця суть життя, а не прадавній міф.

* * *

Батько спокійний,
коли знає:
син – мужній,
розумний,
обережний,
милосердний.

Мати спокійна,
коли знає:
не хворий,
не голодний,
не самотній.

Кохана спокійна,
коли знає:
щоночі
буде
поряд.

* * *

Струсивши куряву доріг,
Не йду на батьківський поріг –
Давно вже опустіла хата.
Іду я спершу до грабів,
Що похилились у журбі,
Іду до тата.

Згадав: ішов сюди малим,
Липневий день лиць палив,
Сміялись очі у хлоп’яти.
– Барвінок, сину, принеси,
Та ніг, дивись, не зароси, –
Так сумно говорила мати. –

Густий барвінок на землі,
Мов лаври в неї на чолі,
Їх треба татові нарвати,
Бо, повернувшись із війни,
Лежить він тут з її вини –
Натомленим від ран солдатом.

* * *

ПІЗНЕ КОХАННЯ

Людина народжується
зігнутою
у клубочок,
як Всесвіт.
Випростується –
горблячись.
Випростаною –
помирає.

Їй сімдесят. Йому – сімдесят п'ять.
Вона вдова, і він вдівець давно вже.
В землі вже їхні половини сплять:
Допоможи самотності, о Боже!

Як їм хотілося побути вдвох,
Посидіти, погомоніти в хаті...
Самотня хата, навіть тепла, – льох,
І тіні в ній блукають волохаті.

Та найстрашніше у селі – плітки.
Ні, молодим цього не зрозуміти.
У гості не наважились піти
Він і вона – аби хтось не помітив.

Не витримало серце – він помер
Від старості, самотності, зневіри.
Доводити ми вміємо тепер,
Де міра честі, де немає міри.

Благословенна та печаль свята,
Що до країв наповнила мовчання:
Чи то була смертельна самота,
Чи передсмертне то було кохання?..

ЖИТТЯ

Життя –

це океан, що висихає вмить,
Шум вітру, і лавини, і вокзалу.
Передоходить воно, перегримить,
Залишиться лиш спрага ідеалу.

Життя –

безмежжя поглядів на світ,
Скупий на час і хижоніжнорукий...
Чи небесам чужим, чи Богу звіт,
Як розпинали пристрасті та муки...

Життя –

коли я, хлопчик (років сім),
Любив ріку, яку не перегнати,
І дім пречистий, рушники у нім,
Де молода, найкраща в світі мати.

Життя –

ота ілюзія, та даль
Безмовного, зникаючого дива.
І мати молода – мій ідеал.
Знайти таку ж кохану чи можливо?

ДУМКА

Надія на вічність:
апокрифи,
ризи,
церковні святі...
Чи людство
не стане
кораловим рифом
колись
у земному житті?
Спресуються не черепашки
у нім,
а людські черепи...
Із черепа,
наче із чашки,
майбутнє,
пожадливо
пий!
До рифу,
наснилось,
плівло
велике, мов кит,
НЛО.

ЖУРАВЛІ

Туман упав на поле вранці,
Не видно рідної землі.
Летіли, наче емігранти,
Кудись далеко журавлі.

Земля прощає, все прощає,
Бо їм не жити без тепла.
Вже їх відплакала ночами,
У листя вкутана, лягла.

Але ворується в ній думка,
Як бачить пустку гнізд-осель:
“Чому щорічна ця розлука,
Чом відлітає журавель?

Адже лишається синиця,
Хоч холодить їй груди лід...”
Болить землі: не прижилися
В лиху годину журавлі...

УДОСВІТА

Вже листя капає
із дерева життя...
Воно вже не летюче,
не крилате.
Мене до хвіртки
проводжає мати
(купити, не забути б,
їй взуття).

А далі ти, місяцю
в голубому брилику
з рожевою мережкою,
ведеш мене до видолку
маминою стежкою.

Тумани важкі
й пізній запах городини
забиваються вітром
під пахви.
У зиму це вже
починаються входини..
У небі
прощаються птахи...

ЗОРЯНА НІЧ

Всесвіт напливає, темний і богемний,
Пропікає холодом, тягне дух увісь.
Там твоє сузір'я, наче знак тотемний,
Тільки ти на нього краще не дивись.

Дух захоче тіла розірвати межі,
Коли Хтось поманить золотим руном.
Обережний Всесвіт, щоб нас не збентежить,
У годині зоряні огортає сном.

ДІДОВЕ ЩАСТЯ

Дідове щастя вузлувате, як пальці,
Мозолясте, як широченні долоні,
Сиве-сиве, мов скроні,
Мов жили на руках, гіллясте.

Будить косою він теплі світанки –
Шия засмагла, спіtnіле чоло.
Над косою – метеликів танці...
А як стемніє – бреде у село.

Гірко подума: “Не та стала сила,
Пора відпочити, говорять в селі...”
Та знов на світанку всміхнеться щасливо –
Бо як же без нього землі?

СТЕЖИНА ДОЛІ

Мені бабуся Ганна часто сниться:
Діжу учинить, замете у хаті
І в голку просить утягнути нитку –
Попоравшись, любила вишивати.

Вона, було, сиділа аж до ночі,
Як за вікном кружляли заметілі.
Тоді на рушниках росли кленочки
І ластів'ята до гнізда летіли.

Здається, нині по крутій стежині
Я поспішаю, та іду поволі,
Бо хочеться, напружуючи жили,
Втягнути стежечку у вушко Долі.

І вишивати думи нелукаві,
Які ніде корисливість не зловить,
І розіслати потім рушниками –
Найкращі вірші у світлиці слова.

НА ОСІННЬОМУ УЗЛІССІ

Все тихим спалахом взялось:
Весна, любов, пташиний спів.
В тім полум'ї ступає лось –
Краса чернігівських лісів.

Іде повільно до осик
І зникне у тумані теж.
О, вітре, мов хмільний двірник,
Навіщо золото метеш?

Отак у юних ще літах
Я мів розлук зелений лист.
Не знав – у тім, що розметав,
Крупинки золота були.

Ти, вітре, й спогад підхопив,
Слова обвіяв на вустах.
Як хмелю осені напивсь –
Над цілим світом засвистав.

* * *

Н. Ш.

Дощі минули, і хоч вогко ще –
В садах тепер осіннє листя палять.
Ми вдвох не зберегли сімейне вогнище,
Та зберегли про щастя теплу пам'ять.

Я пам'ятаю все, що квітло ласкою,
Каштанових сердечок тихий стукіт.
Гуляли під собором із коляскою,
І донечка просилася на руки.

Ми за минулим тужимо не дуже –
Сумуємо просвітлено і легко ми.
Вже наша юна донечка одружена,
Майбутнє сниться з гніздами лелечими.

СВЕТР

Цей светр, як ніжну кольчугу,
Створили коханої спиці.
Такі великі в нім кільця –
Темніють перс твоїх вишні.

Така жага у тих кільцях –
Як спрага для поцілунку.
Ті кільця – неначе рани
Нездійсеного бажання.

Що знають у цьому світі
Усі пророки й провидці?
Є перс твоїх таємниця
Й кільце кольчуги зі спиці...

Я вітаю метелицю рим,
що безхмарна й велична,
співає і свище,
підіймає мене усе вище і вище,
де вчувається Всесвіту ритм,
де любов переборює страх...
Мов три крапки над віршем,
вже світяться зорі,
і, як Муза, зі мною
у радості й горі
Ти – поезії рідна сестра.

Хвилюється, коли росте, трава,
Хвилюється, коли хлопоче, море.
Вони шумлять, мов діти, щось говорять,
Але ті почуття – ще не слова.

...Будь тихою тепер в моїх обіймах,
Після найвищих вихлюпів жаги:
Коли минеться хвиля білопінна –
Слова у губ увійдуть береги...

Коханий усміх рано-вранці
Ловлю, неначе сонця знак.
Співають коники у травці,
А моріжок скубе лошак.
В ліщині голосок несмілий –
Вчить пташеня своє “цвірінь”.
Йдемо, засмаглі і спітнілі,
Опівдні в благодатну тінь.

Річка спокійна, і берег, і лан,
Навіть душа не така вже бентежна.
Сонце – розпечений мідний казан –
День перекинув, як завше, в безмежжя.

Дома ніхто не чекатиме нас.
Трохи ніяково... Зустрічі – раді...
І поза нами так скrapує час –
Тихо, як роси нічні на троянди.

Вічне це небо і спів слов’їв,
Вічне весняне пробудження соків.
Тільки – тоді зрозуміли без слів –
Час поміж нами – стрімкіший потоків.

СРІБНА НІТКА БАБИНОГО ЛІТА

Над нами листя золотистий лет,
Мов голубів пустили в небо віти,
В його високий голубий намет,
Що кріплять нитки бабиного літа.
А наш намет – зелений, невисокий –
Вервочки кріплять до берізок тих,
В яких весною нуртували соки,
А нині – прохолодні, як і ти.
В тобі безжально нівечили жінку
Зневага слів і холод на хмелю.
І я прошу:
“Забудь його довіку...”
Ти не забудеш!
Нащо я молю?..
Ну, що ж – хай так...
В минуле, як у воду,
Небавом глянеш – я там буду теж,
Коли збереться осінь до відходу
І кине голубінь у тлінь пожеж.
Нас понесе листочками по світу,
Хто де – не будем знати до пуття.
І тільки нитка бабиного літа
Сріблитиме твоє й мое життя.

ПОЧАТОК ВЕСНИ

Прийшла весна – це видно і по людях:
Закоханість у них в очах сія.
У березнем народжених калюжах
Видніємось на хмарах ти і я.

На хмарах ми, як дивимось у воду,
Мов кричимо з небес усім: “Привіт!”.
Коли ж я на твою дивлюся вроду –
Вона до зір перевертає світ!

* * *

Дочці Олі

I

В акордів срібних переливах
І в українському вінку
Дочка – усміхнена, щаслива –
Пливе на сцені в дитсадку.

Стрічок спада барвиста злива,
Ще й оченятами сія!
І я шепчу сусідці зліва:
“Погляньте, донечка моя!”

Акорди оплесками змило,
Й на сцени тихім острівці
Не розгубилася – вклонилась...
Та й зашарілась на лиці.

1977

II

Удвох ступили ви на рушничок
У світлому високому палаці.
І піднесли шампанське вам на таці...
Це перший щастя вашого ковток...

Не наречений – муж поніс по сходах.
На вітерці – розхвилена фата...
Надворі золотіла прохолода,
В очах любов світилася свята.

1996

* * *

* * *

Нести тобі півонії червоні
В тролейбуснім вечірнім передзвоні –
І є життя.

Натруджувати скроні та долоні,
А перед сном читати казку доні –
І є життя.

Ковтати слізози розпачу солоні,
А почуття тримати на припоні –
І це життя...

Я у земні скрижалі золоті
Впишу слова прозріння-заповіту.
Сповідуюсь не Богу в самоті,
На велелюдді, в тиші – всьому світу.

Не ріг достатку – той життєвий ріг,
Де круто повернув у зрілім віці.
І духу золотий запас беріг,
Щоб слову він додав моєму міці.

Але життя прорвало всі загати –
За святістю журюсь тепер все дужче
В бажанні невситимім пізнавати
Людей, любов, усе у світі суще.

Мов гейзер, дух мій прискає із тіла,
Чому не маю тисячі життів?
О, як багато на землі є діла,
Як мало нам земних ночей і днів!

МОВ СВІТЛО ЗІРОК ДАЛЕКИХ... (післямова-роздум)

Поетична збірка Станіслава Шевченка, яка зараз лежить перед нами, далеко не перша його книжка. Вона якнайтісніше пов'язана з усіма попередніми його віршами (виданими й невиданими) і є безперечним кроком уперед: і в тематиці, і в характері образності, навіть у ритмомелодії. Станіслав Шевченко – майстер поетичної мініатюри.

У його поетичному доробку органічно переплітаються лірика публіцистична, сатира й лірика інтимно-медитаційна. Не можна провести чіткої формальної межі між її різновидами: оце сатира, оце лірика публіцистична, а оце лірика пейзажно-інтимна, геть без усяких ширших узагальнень. Для сучасної поезії такий жанровий поділ взагалі не властивий, але в Станіслава Шевченка цей принцип витримано послідовно, а, головне, цілком природньо, невимушено. Проте медитаційно-пейзажно-інтимна лірика явно переважає, оскільки Станіслав Шевченко насамперед – поет серця, поет від Бога. Його лірика – українська. Якщо навіть її професійно перекласти іншою мовою (що засвідчило польське видання

“Літній дош” – Радом, 1998), вона все одно ніколи не втратить своєї неповторної української ментальності, і не тому тільки, що в ній є неодноразові посилання на відому образність Тараса Шевченка, що вона органічно живиться українською фольклорною образністю, черпає своє натхнення саме з українських краєвидів, а тому що саме українська неповторна ментальність насправді є її першоджерелом. Разом з тим, саме у цій поетичній збірці Станіслава Шевченка є і нові вправи в галузі авангардистської поетики: скажімо, вірш “Най” побудовано на вживанні частки “най” у різних її змістових відтінках; вірш “Оголошення” наслідує цей жанр мовлення. Є у книзі вірші, свідомо побудовані на грі слів: “підкоп не допоміг, значить – підкуп”; афористичні вислови – кінцівки теж асоціативно побудовані на грі слів: “коли українець – за межами України, коли українець – за межами бідності”.

У лексиці нової Шевченкової поетичної збірки – чимало побутово-термінологічних слів і виразів – ознак нової доби, навіть нашого “технічного”, космічного й культурного сьогодення: електрострум, автомобілі й броньовики, каси, грошові афери, власний рахунок, супутники, космічний розум, брати по розуму, СНІД, відики Діснея тощо. Лірика Станіслава Шевченка сповнена й “вічних”, “світових” образних асоціацій. Тут ми натрапляємо й на античне “золоте руно”, і на “нитку Аriadни”, і на Гелікон, на асоціативні звернення до постатей Данте й Петrarки, зокрема, на образність Адама Міцкевича і Юліуша Словацького – великих польських поетів-

романтиків минулого століття, тобто з польської літератури, яку так добре знає Станіслав Шевченко як перекладач польського поетичного слова. Усі ці атрибути – не зовнішні прикраси його поезії, не обов'язкова, “механічна” данина літературній моді доби (для ерудиції): вони органічно входять до його поезії як сучасного митця. Але, з моєgo погляду, безперечним здобутком поетичного доробку Станіслава Шевченка є неповторна лірико-медитаційна образність, безпосередньо пов'язана з українським пейзажем і особистою долею автора. Я наведу лише кілька прикладів, хоча така афористична образність притаманна майже всім віршам збірки: “Прийду я туди, звідки вийшов... Не буду жаліти. І підуть за мною поезії – пасинки й діти” (“Дорога”); “Світло ллється вже від сивини” (“Дружина астронома”); “як лампочка, він засвітив і сліпим” (“Стереотипи”); “У храмі їхньому такі крихкі колони” (“Нерона величав і славив Рим...”); “Стріла із висоти, з бійниці блисне і кожного приколе до трави” (“Батий під Кам'янцем”); “увічнити хочуть мій відчай” (“Сповідь перехожого”); “все ж перехресними римами освятяться стіни її” (“Епоха з печальними звищами...”); “тутпадають коні й надії” (“Іподром”); “між нами ще відстань моїх сивих скронь” (“Що нас розділяє”); “адже різні в нас колії долі”, “ти у поїзді з Krakova снилась. Але вдома не снилась ніколи” (“Сон про перше кохання”); “Коли крила розгортас птаха, схожа на лілею... Що мені до тої квітки, до ріки – її колиски? Зрубані вже верби-свідки, де побачились колись ми” (“Зірвана лілея”). Образність і рядки з вірша “Квіти

на конвертах” взагалі можуть бути характерною ілюстрацією до всієї поетики Станіслава Шевченка: “Спинилась в дорозі доля, назад не вертають роки... Мов світло зірок далеких, дійшло до кордонів муки. ...Які ми були багаті в отих вечірніх зірках... Волосся взялося снігом, та серце не стало льодом, цей спогад ніжно хвилює мене у зрілих роках”.

Гадаю, що нова збірка віршів Станіслава Шевченка приверне увагу в широкому та повноводному річищі сучасної української поезії і принесе її читачеві справжнє розумове й естетичне задоволення.

Юлія Булаховська,
доктор філологічних наук

ЗМІСТ

	Стор.
Від автора	5
Колесо історії	7
“Йде нове покоління”	8
Най	9
“Сонце – то жовток...”	10
Чорнобильська весна	11
Дорога	12
Киянки	13
Під собором	14
“Катерина іде світами...”	15
Голос гарему	16
“Кажуть, чорт у надземному пеклі...”	17
“З книжок він так знає місяць...”	18
Більшість	19
Дружина астронома	20
Добродії	21
Оголошення	22
Стереотипи	23
Безлад	24
“Від Бога...”	25
“Нерона величав і славив Рим...”	26
Є такі люди	27
Вихор на белебні	28
Людина-флюгер	30
Пейзаж	31
Києво-Могилянська академія	32
Горе	33

Батий під Кам'янцем	34
“Ми раді, що так радо сміємось...”	36
Сповідь перехожого	37
“Я був, як лід, а став, як річка тала...”	38
Маски	39
“Епоха з печальними звихами...”	40
Іподром	41
Вибір вожака	42
Іван Mazепа	43
“Ці дивні сни...”	44
Біля моря	45
“Вже очі жіночі...”	46
“Сказала...”	47
“Як жаль ї... Любов – неначе порох...”	48
Дикий пляж	49
Що нас розділяє	50
Кохання на березі моря	51
Сон про перше кохання	52
“Неначе під маленьким дахом...”	53
Зірвана лілея	54
Квіти на конвертах	56
Зустріч	58
Художниця Світлана Клочко	59
Чар-гітара	60
“Був я в далекій стороні...”	61
Воскова плюща	62
Орхідея	63
“Чекає мати голос мій у трубці...”	64
День померлих у Krakovі	65
Дві електрички	66
Пам'яті Веслава Казанецького	68

Свято поезії	70
“Хвилини полинули...”	71
“Нічого не приборкують роки...”	72
“Як ішов я на світло дівочих облич...”	73
Мене тривожать юні весни	74
“Минулого незмірно жалко...”	75
“Окріп почуттів – цей занадто крутий...”	76
“Хоч серцем чистий, як ніколи...”	77
Третій зайвий	78
“Ця тайна – мов темний льох...”	79
“Ти вітру на поталу...”	80
“Відходить дороге лице у тінь...”	81
“В нашім коханні маленька шпарка...”	82
“У сні покликала мене...”	83
Райські яблука	84
Журинка	85
Біля школи	86
У зеленім театрі	87
Метаморфози кохання	88
Надто	89
“Ця пристрасть наша схожа на міраж...”	90
“Пестити тіло твоє...”	91
Стає трагедією	92
“Запрошуував я вас на квіт...”	93
Гуси врятували	94
“Батько спокійний...”	96
“Струсивши куряву доріг...”	97
“Людина народжується...”	98
Пізнє кохання	99
Життя	100
Думка	101

Журавлі	102
Удосявіта	103
Зоряна ніч	104
Дідове щастя	105
Стежина долі	106
На осінньому узлісся	107
“Доші минули, і хоч вогко ще...”	108
Світр	109
Ти і поезія	110
“Хвилюється, коли росте, трава...”	111
Літо	112
“Річка спокійна, і берег, і лан...”	113
Срібна нитка бабиного літа	114
Початок весни	115
“В акордів срібних переливах...”	116
“Нести тобі півонії червоні...”	118
“Я у земні скрижалі золоті...”	119

Юлія Булаховська

“Мов світло зірок далеких”

(післямова-роздум) 120

ПРО АВТОРА

Станіслав Олексійович Шевченко народився 1947 року. Дитинство і юність пройшли в селах Грабів та Мала Дівиця на Чернігівщині. Поет, перекладач, кіносценарист, радіожурналіст, математик.

Лауреат літературної премії імені Вітольда Гулевича (Варшава) та Міжнародного поетичного листопаду (Познань).

Побачили світ поетичні збірки: “Середина ріки”, “Віра і сумнів”, “Октави кохання”, “Дума кипариса”, “Спів чуття”, “Літній дощ” (польською); книжки перекладів: “Тому що вони сущі” (антологія сучасної польської поезії), Віслава Шимборська “Під однією зіркою”, “Дорогою назустріч” (вірші київських і краківських поетів) та ін.

За сценаріями Станіслава Шевченка вийшли на екран науково-популярні та документальні фільми, зокрема з циклу “Невідома Україна” (Національна кінематека України).

Прозвучали в ефірі цикли його авторських радіопрограм “Зоряний час”, “Золотий перетин”, “Слова та голос” (Національна радіокомпанія України).

Станіслав Шевченко

БЛИЗЬКЕ Й НЕДОСЯЖНЕ